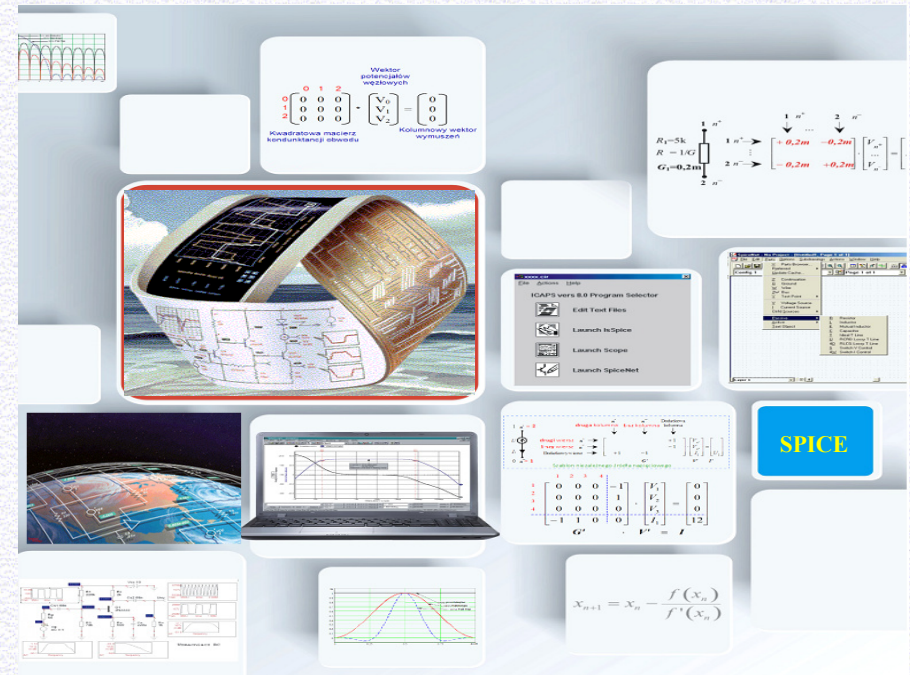

Wprowadzenie do symulacji układów elektronicznych

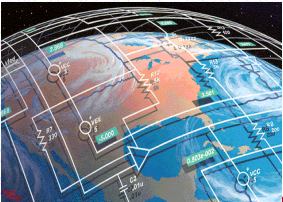
- ⇒ Standard **SPICE**,
- ⇒ Algorytm działania Spice,
- ⇒ Podstawowe rodzaje analiz,
- ⇒ Zasady opisu układów,
- ⇒ Struktura pakietów symulacyjnych - środowisko Spice.

Prowadzący:
mgr inż. Jakub KAŻMIERCZAK

1. A. Dobrowolski, [Pod maską SPICE'a. Metody i algorytmy analizy układów elektronicznych](#), BTC, Warszawa 2004 (sygn. WAT 60098)
2. A. Dobrowolski, J. Kaźmierczak, A. Malinowski, [Technika Obliczeniowa i Symulacyjna : laboratorium](#), WAT, Warszawa 2015 (sygn. 79938)

Wojskowa
Akademia
Techniczna

Symulacji i Projektowania Układów (SiPU)

Wprowadzenie do symulacji układów elektronicznych

Symulacja komputerowa jest metodą badania zachowania obwodów, które można analizować bez konieczności ich fizycznego budowania

Standard SPICE - *Simulation Program with Integrated Circuit Emphasis*)

– program do symulacji układów elektronicznych ze szczególnym uwzględnieniem układów scalonych.

SPICE - standard opisu obwodów elektronicznych i określania parametrów analiz (symulacji)

Historia programu SPICE

⇒ pierwotna wersja programu została opracowana w latach **1968-1970** na Uniwersytecie Kalifornijskim w Berkeley (USA) pod nazwą **CANCER** (**C**omputer **A**nalysis of **N**onlinear **C**ircuits, **E**xcluding **R**adiation),

⇒ w **1971** roku zmieniono nazwę programu na SPICE

- wersja *public domain* (projekt publiczny),
- nowe, dokładniejsze modele tranzystorów,
- tworzenie makromodeli definiowanych jako podobwoły,

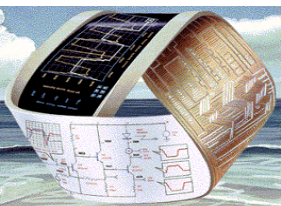
⇒ w **1975** ukazuje się wersja SPICE 2

- zastosowanie zmodyfikowanej metody potencjałów węzłowych umożliwia wprowadzenie do obwodu idealnych źródeł napięciowych oraz źródeł sterowanych,
- wprowadzenie algorytmu adaptacyjnej zmiany kroku i stabilnego algorytmu interpolacyjnego Eulera umożliwiającą poprawę dokładności i szybkości analizy czasowej,
- rozbudowa modeli diod i tranzystorów,

Symulacja to metoda badania rzeczywistych układów elektronicznych, ich właściwości oraz poprawności działania na platformie cyfrowej za pomocą matematycznych algorytmów bez konieczności budowy lub posiadania tych układów.

Dr. Laurence W. Nagel
(Early 1970's)

Wojskowa
Akademia
Techniczna

Symulacji i Projektowania Układów (SiPU)

Wprowadzenie do symulacji układów elektronicznych

- ⇒ prace prowadzone w latach **1975-1983** prowadzą do opracowania profesjonalnego oprogramowania, określającego nieformalny standard - Berkeley SPICE 2G.6 (Fortran) i **SPICE 3A.0** (język C),
- dodanie modeli nowych elementów,
  - *udoskonalenie już istniejących modeli elementów półprzewodnikowych, uwzględniając ich nowe konstrukcje i coraz mniejsze rozmiary,*
  - *poprawienie niektórych algorytmów numerycznych, dzięki czemu zmniejszyły się problemy ze zbieżnością,*
  - *dodanie do programu postprocesora graficznego*

- ⇒ w **1984** roku pojawia się pierwsza poprawiona wersja **SPICE 3A.7**, będąca podstawą programu PSpice – pierwszej komercyjnej realizacji standardu SPICE na komputery PC (Microsim oraz IsSpice - 1985)

- ⇒ kolejne wersje programu: **SPICE 3E.2 (1992)**
- *IsSpice 3* firmy Intusoft z San Pedro w Kalifornii. Pojawił się w pakiecie z graficznym edytorem schematów (DOS),
- i **Berkeley SPICE 3F.5 (1994)**
- stają się podstawą wielu komercyjnych symulatorów przeznaczonych na platformę PC (Window, Unix/Linux i MacOS) – m.in. *IsSpice 4*, będącego podstawą pakietu symulacyjnego ICAP/4Windows

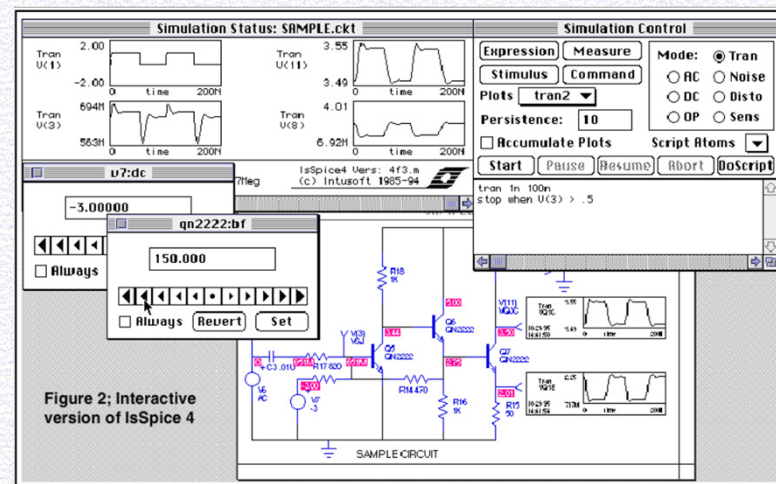

Figure 2; Interactive version of IsSpice 4

Symulacji i Projektowania Układów (SiPU)

Wprowadzenie do symulacji układów elektronicznych

Algorytm działania Spice - Metoda potencjałów węzłowych.

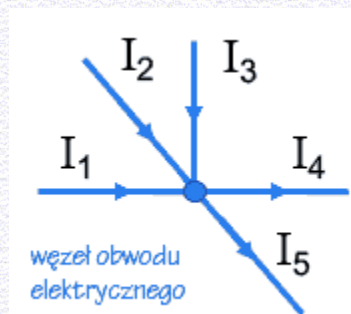
W programach do komputerowej analizy (symulacji) układów elektronicznych do formułowania równań opisujących ten układ (obwody) można zastosować metody: **węzłową**, oczkową, równań hybrydowych lub metodę zmiennych stanu.

Najczęściej stosowana jest metoda **węzłowa** i jej modyfikacje:

- łatwość programowego formułowania równań,
- operowanie wielkościami opisanymi prądowo ($i=f(u)$) i mającymi bezpośrednią interpretację fizyczną (konduktancja, transkonduktancja),

Metoda węzłowa (potencjałów węzłowych) opiera się na:

I Prawie Kirchhoffa, zgodnie z którym suma prądów odpływających od węzła równa się sumie prądów do niego dopływających. Algebraicznie suma prądów w węźle jest równa zero.

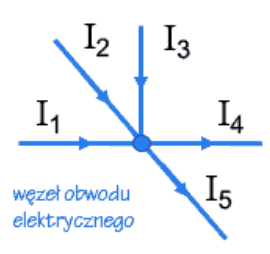
$$I_1 + I_2 + I_3 = I_4 + I_5$$

$$I_1 + I_2 + I_3 - I_4 - I_5 = 0$$

Symulacji i Projektowania Układów (SiPU)

Wprowadzenie do symulacji układów elektronicznych

węzeł obwodu elektrycznego

Algorytm działania Spice – Metoda potencjałów węzłowych. $I_1 + I_2 + I_3 - I_4 - I_5 = 0$

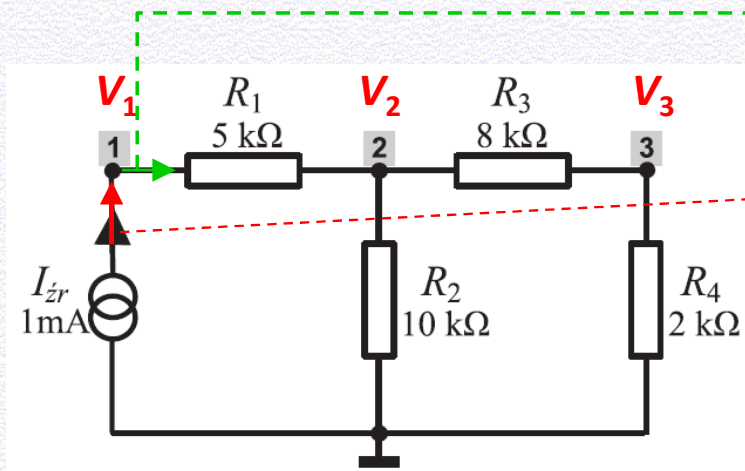
Metoda węzłowa (potencjałów węzłowych) opiera się na I Prawie Kirchhoffa:

suma prądów odpywających od węzła równa się sumie prądów do niego dopływających.

Dla każdego węzła w obwodzie można napisać równanie na podstawie I prawa Kirchhoffa, czyli dla obwodu mającego n węzłów można napisać n równań prądowych (liniowo zależnych).

=> dla obwodu o n węzłach istnieje $n-1$ równań liniowo niezależnych (gdzie jeden pozostały węzeł jest węzłem odniesienia – najczęściej węzeł masy).

W równaniach prądowych wszystkie prądy gałęziowe zastępujemy napięciami (potencjałami) węzłowymi:

dla węzła pierwszego

$$-I_{zr} + \frac{V_1 - V_2}{R_1} = 0$$

dla węzła drugiego

$$-\frac{V_2 - V_1}{R_1} + \frac{V_2}{R_2} + \frac{V_2 - V_3}{R_3} = 0$$

dla węzła trzeciego

$$-\frac{V_3 - V_2}{R_3} + \frac{V_3}{R_4} = 0$$

Otrzymuje się układ $n-1$ równań liniowych z $n-1$ niewiadomymi, którymi są potencjały węzłowe obwodu.

Symulacji i Projektowania Układów (SiPU)

Wprowadzenie do symulacji układów elektronicznych

$$\begin{cases} -I_{\dot{z}r} + \frac{V_1 - V_2}{R_1} = 0 \\ \frac{V_2 - V_1}{R_1} + \frac{V_2}{R_2} + \frac{V_2 - V_3}{R_3} = 0 \\ \frac{V_3 - V_2}{R_3} + \frac{V_3}{R_4} = 0 \end{cases}$$

$$\begin{cases} G_1 V_1 - G_1 V_2 = I_{\dot{z}r} \\ -G_1 V_1 + (G_1 + G_2 + G_3) V_2 - G_3 V_3 = 0 \\ -G_3 V_2 + (G_3 + G_4) V_3 = 0 \end{cases}$$

$$\begin{bmatrix} G_1 & -G_1 & 0 \\ -G_1 & G_1 + G_2 + G_3 & -G_3 \\ 0 & -G_3 & G_3 + G_4 \end{bmatrix} \cdot \begin{bmatrix} V_1 \\ V_2 \\ V_3 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} I_{\dot{z}r} \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix}$$

G · **V** = **I**

Układ równań prądowych dla wszystkich niezależnych węzłów obwodu.

Po uporządkowaniu i notacji z zastosowaniem konduktancji ($G=1/R$) otrzymujemy układ trzech równań.

Układ kilku równań można zapisać w konwencji **równania macierzowego**.

Wektor potencjałów węzłowych

$$\begin{bmatrix} G_{11} & G_{12} & \dots & G_{1n} \\ G_{21} & G_{22} & \dots & G_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ G_{n1} & G_{n2} & \dots & G_{nn} \end{bmatrix} \cdot \begin{bmatrix} V_1 \\ V_2 \\ \dots \\ V_n \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} I_{\dot{z}1} \\ I_{\dot{z}2} \\ \dots \\ I_{\dot{z}n} \end{bmatrix}$$

G
Kwadratowa macierz konduktancji obwodu

I_{zr}
Kolumnowy wektor wymuszeń

$\Rightarrow \mathbf{G} \cdot \mathbf{V} = \mathbf{I} \Rightarrow$

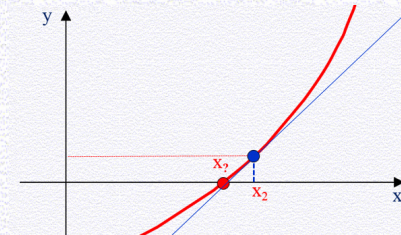
$\mathbf{V} = \mathbf{G}^{-1} \cdot \mathbf{I}$

Metody numeryczne rozwiązywania równania macierzowego dzielą się na:

$\Rightarrow$ metody **dokładne** (wyznaczniki Cramera lub metoda eliminacji Gaussa)

$\Rightarrow$ metody **iteracyjne** (metoda linearyzacji odcinkowej lub metoda Newtona-Raphsona)

$$\begin{bmatrix} 1 & w_{12} & w_{13} & w_{14} & \dots & w_{1n} & z_1 \\ 0 & 1 & w_{23} & w_{24} & \dots & w_{2n} & z_2 \\ 0 & 0 & 1 & w_{34} & \dots & w_{3n} & z_3 \\ 0 & 0 & 0 & 1 & \dots & w_{4n} & z_4 \\ \vdots & & & & \ddots & & \\ 0 & 0 & 0 & 0 & \dots & 1 & z_n \end{bmatrix}$$

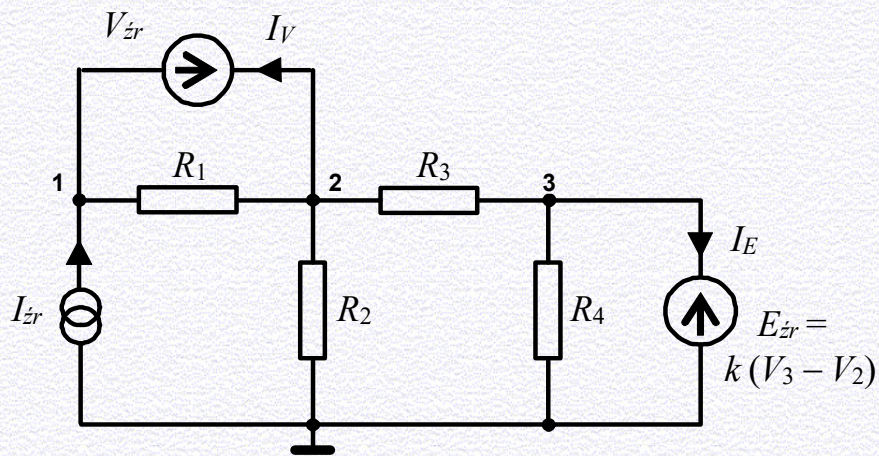

Symulacji i Projektowania Układów (SiPU)

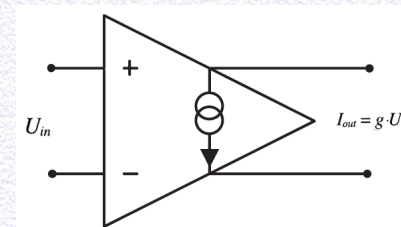
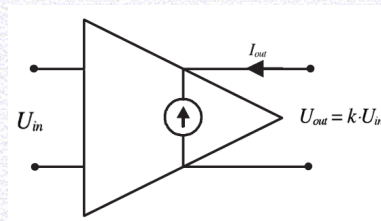
Algorytm działania Spice – Zmodyfikowana metoda węzłowa.

Zmodyfikowana Metoda Węzłowa umożliwia analizę układów składających się z elementów dwójnikowych:

- rezystory,
  - niezależne źródła prądowe i napięciowe,
- oraz czterozaciskowych:
- źródeł sterowanych.

$$\begin{bmatrix}
 G_1 & -G_1 & 0 & -1 & 0 \\
 -G_1 & G_1 + G_2 + G_3 & -G_3 & 1 & 0 \\
 0 & -G_3 & G_3 + G_4 & 0 & 1 \\
 -1 & 1 & 0 & 0 & 0 \\
 0 & k & 1 - k & 0 & 0
 \end{bmatrix}
 \begin{bmatrix}
 V_1 \\
 V_2 \\
 V_3 \\
 I_V \\
 I_E
 \end{bmatrix}
 =
 \begin{bmatrix}
 I_{zr} \\
 0 \\
 0 \\
 V_{zr} \\
 0
 \end{bmatrix}$$

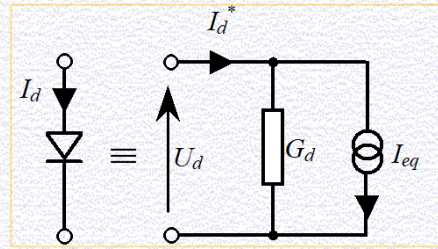
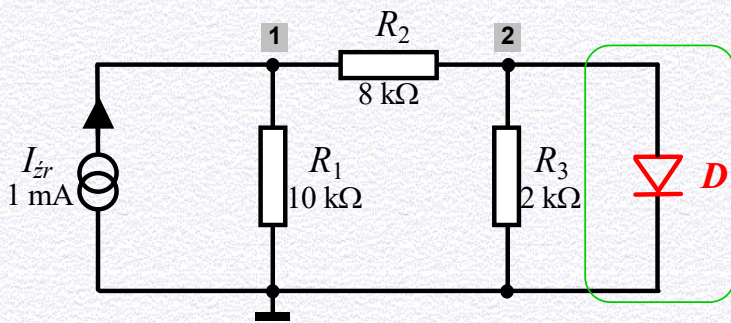

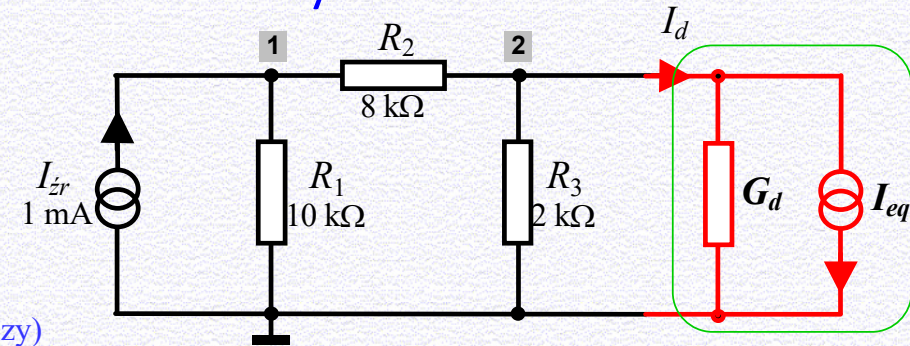
Symulacji i Projektowania Układów (SiPU)

Wprowadzenie do symulacji układów elektronicznych

Algorytm działania Spice – A co z innymi elementami elektronicznymi?

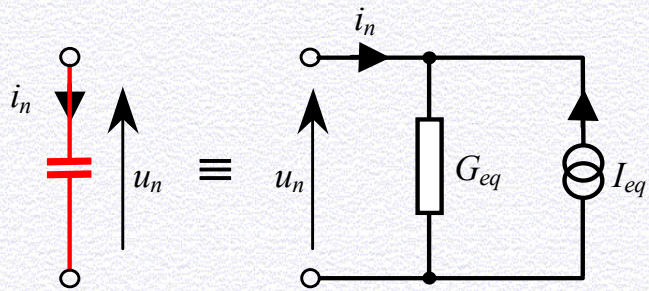

Szablon diody (iterowany model zastępczy)

$$\begin{cases} G_d = \alpha I_S e^{\alpha U_d} \\ I_{eq} = I_S (e^{\alpha U_d} - 1) - G_d U_d \end{cases}$$

$$\begin{bmatrix} G_1 + G_2 & -G_2 \\ -G_2 & G_2 + G_3 + G_d \end{bmatrix} \cdot \begin{bmatrix} V_1 \\ V_2 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} I_1 \\ -I_{eq} \end{bmatrix}$$

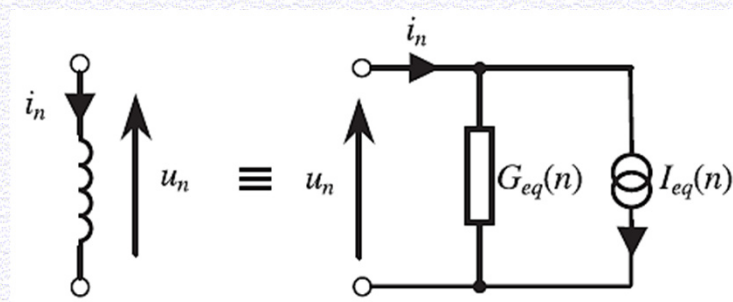

SiPU

Model stowarzyszony kondensatora

$$\begin{cases} G_{eq}(n) = \frac{C}{h_n} \\ I_{eq}(n) = G_{eq}(n) u_{n-1} \end{cases}$$

J. Kaźmierczak

Model stowarzyszony cewki

$$\begin{cases} G_{eq}(n) = \frac{h_n}{L} \\ I_{eq}(n) = i_{n-1} \end{cases}$$

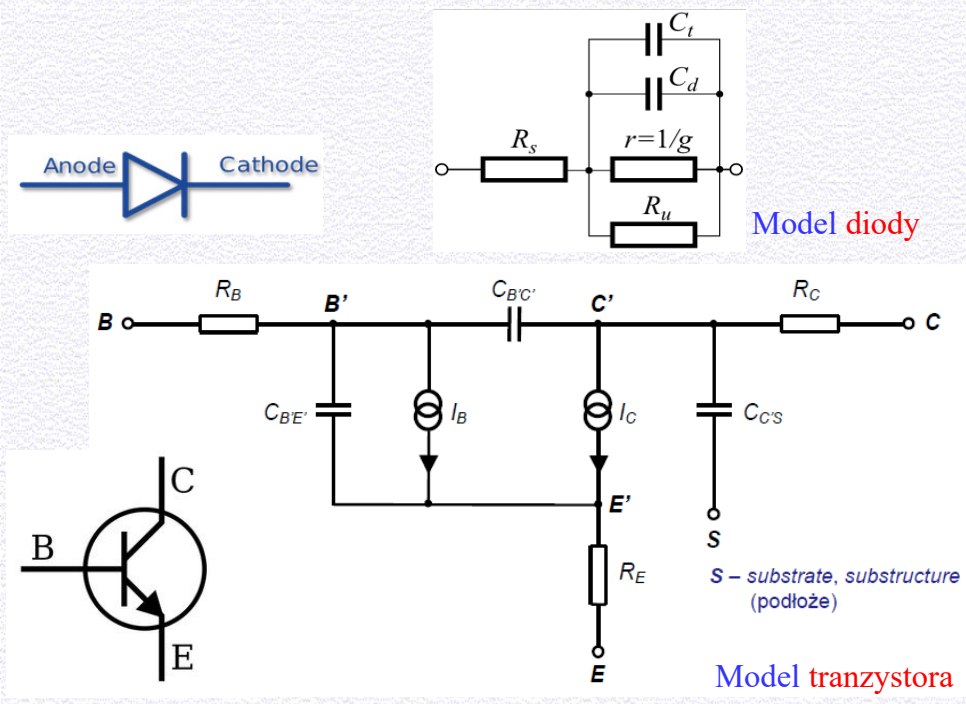
Symulacji i Projektowania Układów (SiPU)

Wprowadzenie do symulacji układów elektronicznych

Algorytm działania Spice – Modele elementów w Spice

SPICE definiuje kilkanaście podstawowych elementów, takich, jak: rezystancja, kondensator, cewka, źródło prądowe i napięciowe, dioda, tranzystor bipolarny i unipolarny, tyrystor, linia transmisyjna, itp. Element elektroniczny, zazwyczaj zachowujący się w złożony, nieliniowy sposób, reprezentowany jest w czasie symulacji przez swój **model** – strukturę naśladującą w uproszczony sposób jego zachowanie.

Z punktu widzenia użytkownika, model to zestaw parametrów opisujących charakterystyczne aspekty zachowania się elementu. Model diody Spice składa się z 14 parametrów a tranzystora z 40.


```
.MODEL DN4002 (IS=5.86E-06 N=1.70 BV=1.33E+02
+ IBV=5.00E-07 RS=3.62E-02 CJO=5.21E-11 VJ=.34
+ M=.38 TT=5.04E-06)
wst. prąd przebicia rez. szeregową poj. złączowa nap. złączowe
prąd nasycenia wsp. emisji wsteczne nap. przebicia
wsp. klasyfikacji złącza czas przelotu
```

Parametry modelu wg standardu SPICE

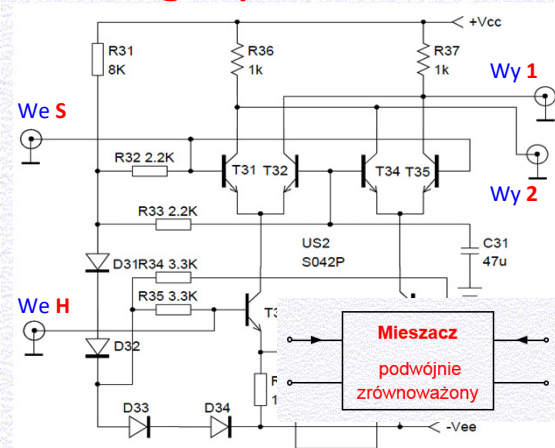
Sym-bol	Ozna-czenie	Opis parametru	Jedno-stka	Wartość domyślna
I_s	IS	Prąd nasycenia w temperaturze nominalnej	A	10^{-10}
β_N	BF	Idealne wzmacnienie prądowe dla pracy normalnej w temperaturze nominalnej	-	100
n_N	NF	Współczynnik emisji dla pracy normalnej	-	1
U_A	VAF	Napięcie Early'ego dla pracy normalnej	V	∞
I_{kV}	IKF	Prąd załamania wzmacnienia prądowego dla pracy normalnej	A	∞
I_{sE}	ISE	Prąd nasycenia dodatkowej diody złącza BE w temperaturze nominalnej	A	0
n_E	NE	Współczynnik emisji prądu upływu złącza BE	-	1,5
β_I	BR	Idealne wzmacnienie prądowe dla pracy inwersyjnej w temperaturze nominalnej	-	1
n_I	NR	Współczynnik emisji dla pracy inwersyjnej	-	1

```
.MODEL BC108B NPN (IS=1.02E-16
+ VAF=80 IKF=6.0E-02 ISE=2E-16
+ NR=1.0 VAR=20 RB=3.3E+00
+ CJE=1.6E-11 CJC=4.7E-12
+ XTB=1.5 )
```

Symulacji i Projektowania Układów (SiPU)

Wprowadzenie do symulacji układów elektronicznych

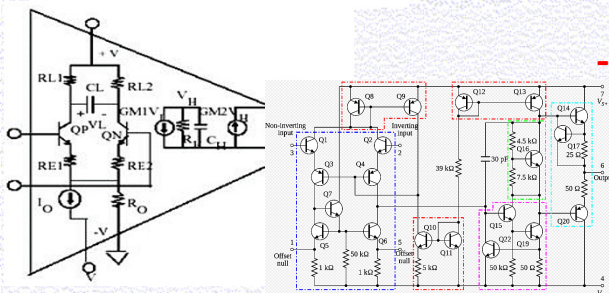
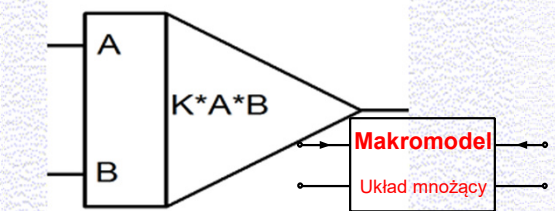
Algorytm działania Spice – Makromodele i ich rodzaje

Makromodel to uproszczone przedstawienie grupy elementów lub podukładu elektronicznego realizujących określoną funkcję, zamkniętych w jedną całość, najczęściej w postaci bloku funkcjonalnego, który z wystarczającą dla konkretnego zastosowania dokładnością odzwierciedla właściwości rzeczywistego układu.

Rodzaje makromodeli:

- **Strukturalne** – gotowe elementy (modele) zamknięte w jeden blok (strukturę).
- **Matematyczne (parametryzowane)** – pełen, matematyczny opis elementu układu elektronicznego uproszczony do postaci, by zyskać odpowiednią efektywność obliczeniową.
- **Behawioralne** – aproksymowanie odpowiedzi modelowanego elementu na dowolne pobudzenie o kontrolowanej złożoności obliczeniowej (możliwość stworzenia modelu bez szczegółowej znajomości wewnętrznej budowy danego elementu, mając wiedzę tylko o charakterze dynamiki tego układu).

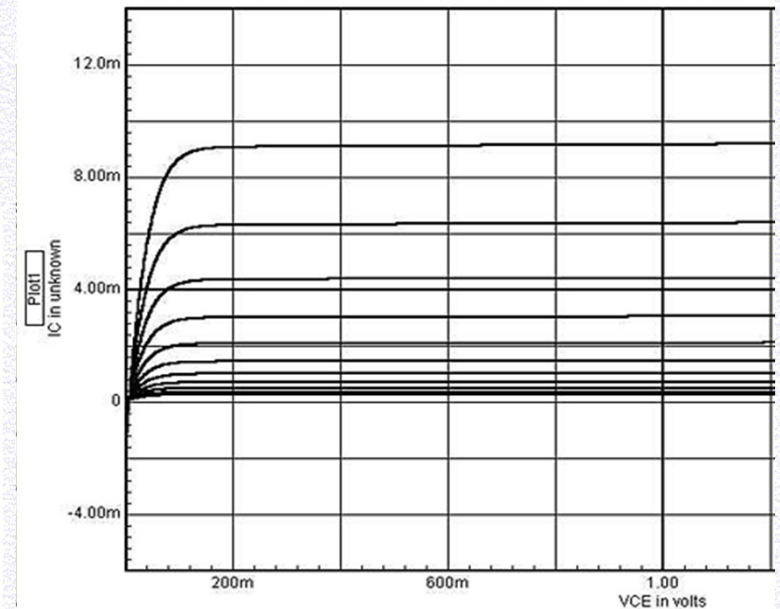
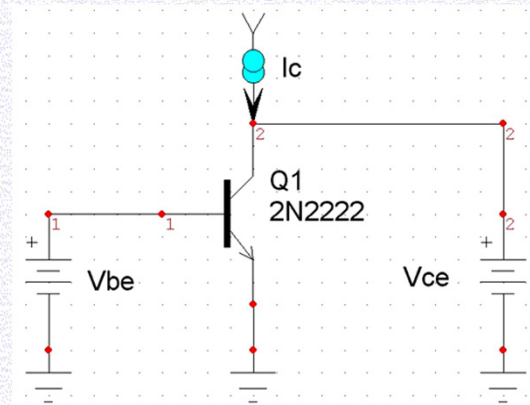
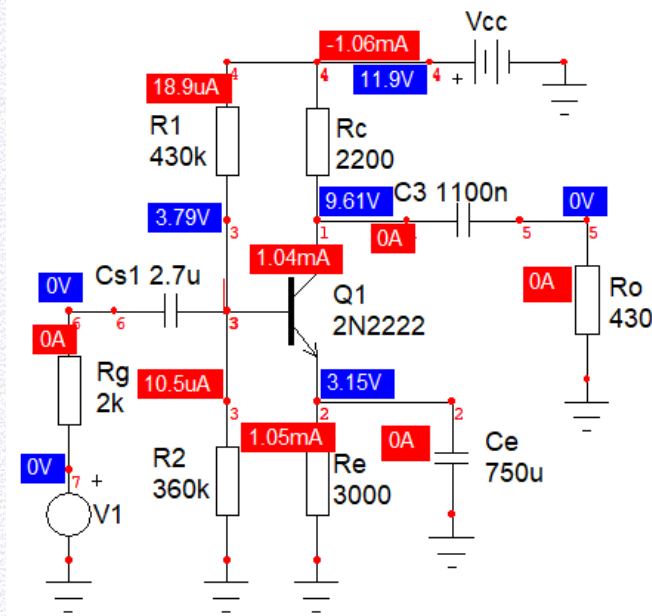

Symulacji i Projektowania Układów (SiPU)

Wprowadzenie do symulacji układów elektronicznych

Podstawowe (standardowe) rodzaje analiz w Spice

- ▶ stałoprądowa analiza punktu pracy, **OP - Operating Point Analysis**
wyznacza w układzie zawierającym co najmniej jedno źródło stałe (V_{DC} lub I_{DC}) **punkt pracy**, czyli napięcia w każdym węźle względem potencjału odniesienia, prądy płynące przez elementy oraz moce tracone na elementach.
- ▶ krokowa analiza stałoprądowa, **DC - Direct Current Sweep Analysis**
przeprowadza **serię** analiz dla składowej stałej przy zmieniających się wartościach (w zadanym przedziale) źródła stałego układu. Umożliwia wykreślanie charakterystyk statycznych elementów i układów.

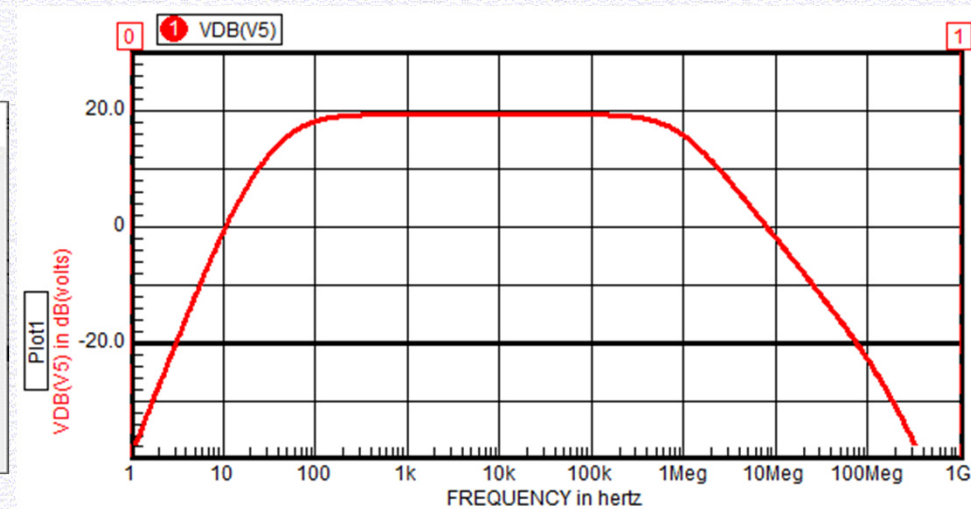
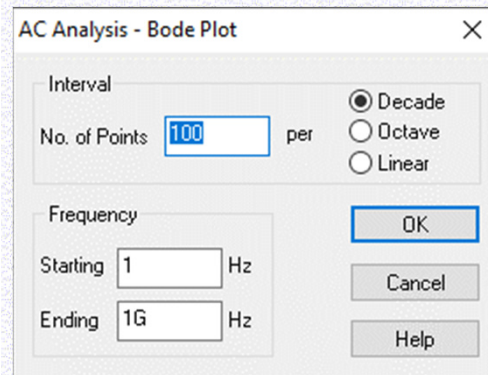
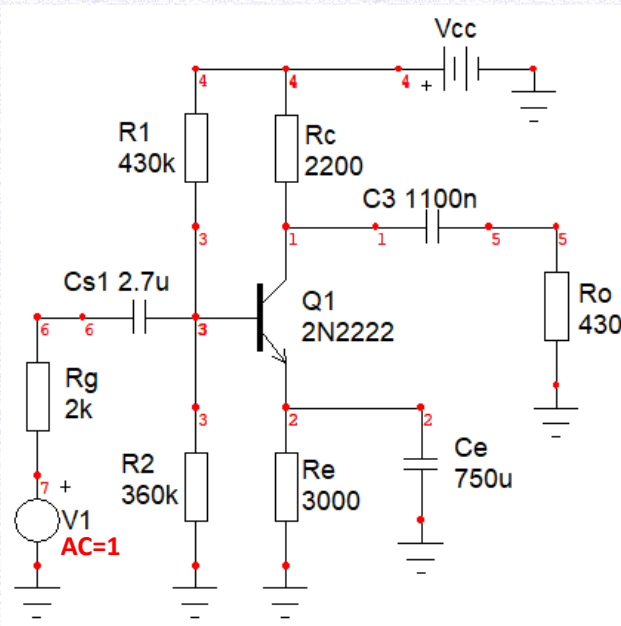

Symulacji i Projektowania Układów (SiPU)

Wprowadzenie do symulacji układów elektronicznych

Podstawowe (standardowe) rodzaje analiz w Spice

- ▶ **małosygnałowa analiza częstotliwościowa (zmiennorządowa), AC - Alternating Current Analysis** określa odpowiedź układu (amplitudy prądów oraz napięć zmiennych AC) przy wymuszeniu sinusoidalnym dla każdej częstotliwości z przedziału $F_{\text{Start}} \div F_{\text{Stop}}$. Celem tej analizy jest wyznaczenie charakterystyk częstotliwościowych wybranych amplitud (lub faz) prądów i napięć zmiennych układu. Jest to analiza małosygnałowa, tzn. charakterystyki elementów układu są linearyzowane wokół obliczonego wcześniej statycznego punktu pracy.

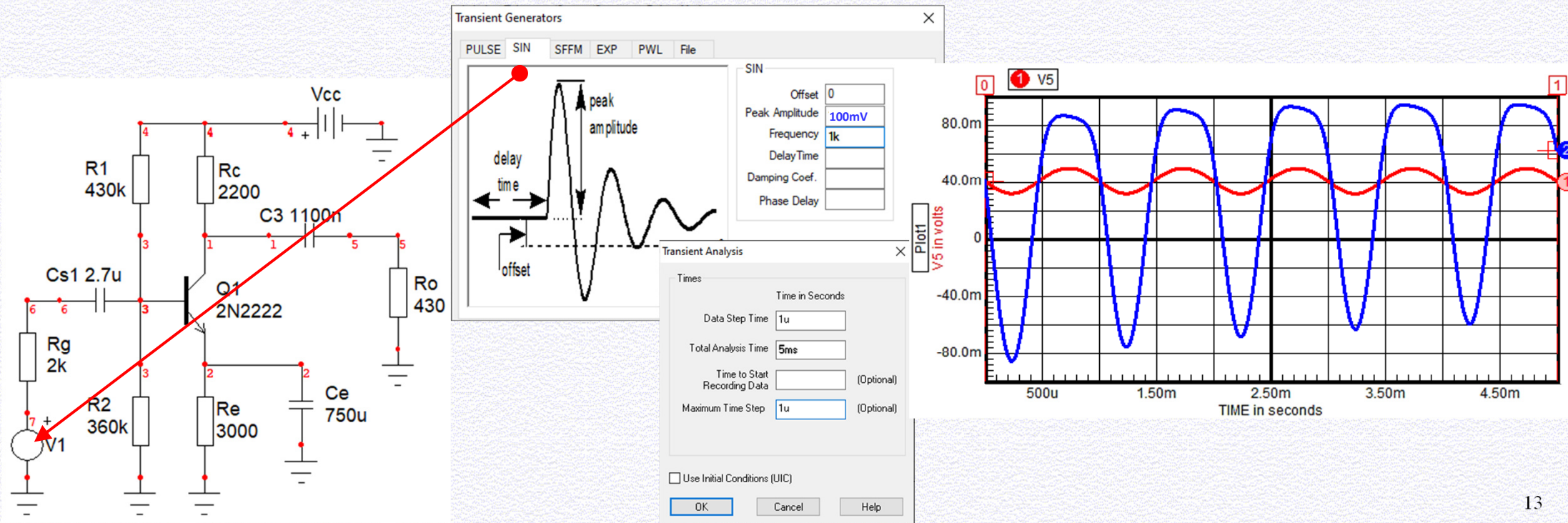

Symulacji i Projektowania Układów (SiPU)

Wprowadzenie do symulacji układów elektronicznych

Podstawowe (standardowe) rodzaje analiz w Spice

- ▶ analiza czasowa (stanów przejściowych lub stanów nieustalonych), **TRAN** - Transient Analysis
wyznacza w funkcji czasu odpowiedź układu na wymuszenia przebiegiem czasowym.
W wyniku tej analizy określone zostają przebiegi napięć i prądów w wybranych węzłach i gałęziach układu w przyjętym przedziale czasu. Analiza czasowa uwzględnia stany nieustalone w układach oraz nieliniowe charakterystyki elementów.

Symulacji i Projektowania Układów (SiPU)

Wprowadzenie do symulacji układów elektronicznych

Podstawowe (standardowe) rodzaje analiz w Spice

- Standardowe analizy symulatorów SPICE
  - OP – punktu pracy
    - wyznacza ustalony punkt pracy dla składowej stałej (stałe potencjały węzłów – względem węzła odniesienia „0”)
  - DC – stałoprądowa (=dla składowej stałej)
    - jak OP, jednak można wykonać serię symulacji dla podanego zbioru wymuszeń (zbioru wartości źródeł)
  - AC – częstotliwościowa (=dla składowej przemiennej)
    - wyznacza odpowiedź częstotliwościową (amplituda i faza potencjału każdego węzła dla poszczególnych częstotliwości)
  - TRAN – czasowa (=przejściowa, stanów przejściowych)
    - wyznacza odpowiedź w funkcji czasu (przebiegi potencjałów jak na oscyloskopie)

► analiza temperaturowa, **Temp** - Temperature Analysis

umożliwia przeprowadzenie symulacji układu dla zadanych wartości temperatur. Temperatura nominalna to 27°C.

Wartości parametrów elementów (w tym modeli elementów półprzewodnikowych) określone są właśnie dla określonej temperatury.

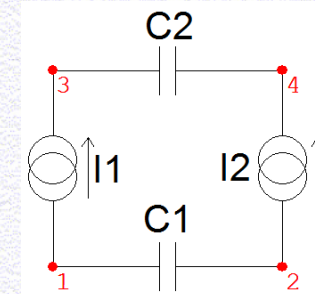
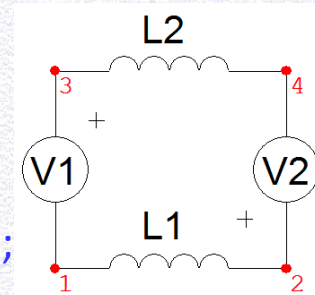
Symulacji i Projektowania Układów (SiPU)

Wprowadzenie do symulacji układów elektronicznych

Zasady opisu topologii układu – czego nie wolno a co trzeba.

Jakie zasady opisu układów obowiązują przy tworzeniu schematu (projektu) w Spice?

- ⇒ układ musi zawierać węzeł o numerze „0” – najczęściej przyjmuje się, że jest to węzeł masy;
- ⇒ numery węzłów muszą być liczbami naturalnymi;
- ⇒ nazwa danego elementu powinna rozpoczynać się odpowiadającym mu symbolem, np. dla tranzystora bipolarnego musi to być Q . Wpisanie np. nazwy $T2$ spowoduje wygenerowanie błędu, gdyż symulator będzie oczekiwał struktury linii transmisyjnej – pierwsza litera „ T ”;
- ⇒ nie mogą wystąpić dwa elementy o takiej samej nazwie, np. dwa rezystory o nazwie $R1$;
- ⇒ nie może wystąpić węzeł, do którego jest podłączony tylko jeden element (za wyjątkiem masy);
- ⇒ układ nie może zawierać oczek składających się jedynie ze źródeł napięciowych i indukcyjności;
- ⇒ każdy węzeł musi mieć stałoprądowe połączenie z węzłem o numerze „0”, co jest równoważne warunkowi, że układ nie może zawierać rozcięć składających się jedynie ze źródeł prądowych i pojemności – program generuje wówczas błąd sygnalizujący brak stałoprądowego przejścia do masy.

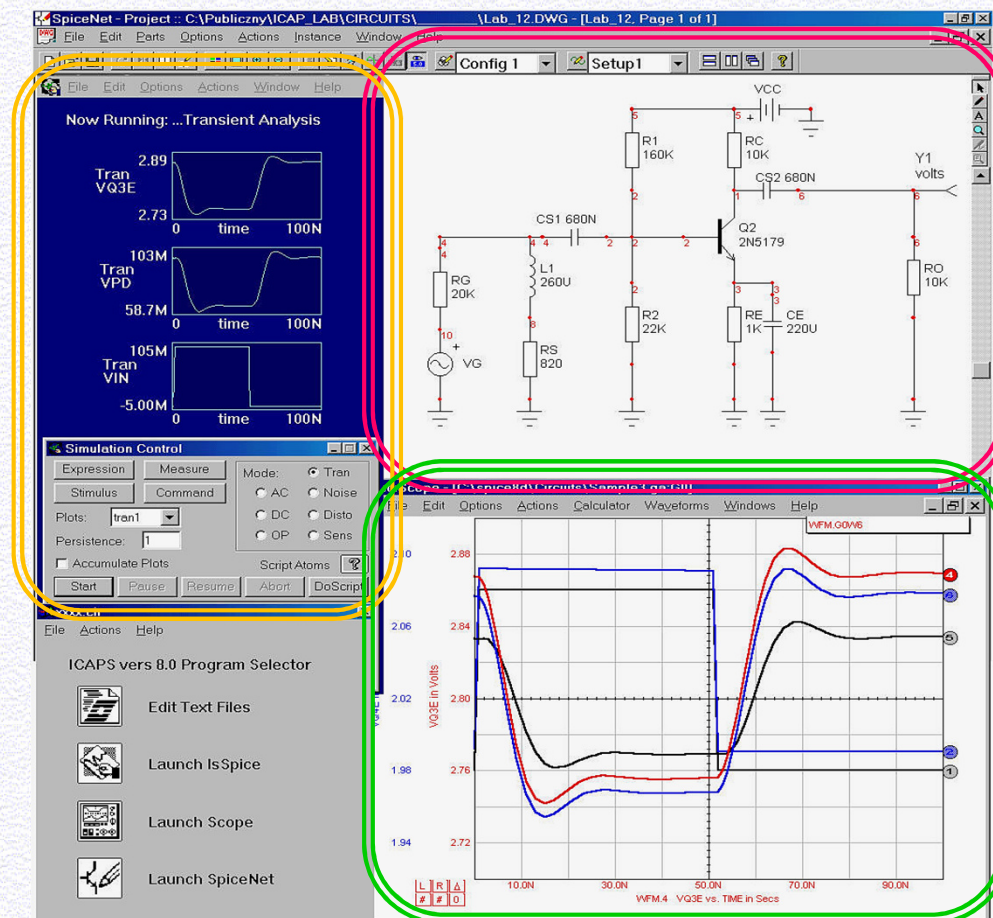
Symulacji i Projektowania Układów (SiPU)

Wprowadzenie do symulacji układów elektronicznych

Komponenty pakietów symulacyjnych Spice

Każdy pakiet (program) do symulacji układów elektronicznych składa się z komponentów (aplikacji):

- ▶ **edytor schematów** – aplikacja nadrzędna, sterująca pracą całego pakietu symulacyjnego. Umożliwia przede wszystkim tworzenie i edycję schematów (edytor schematów), deklaracje źródeł wymuszeń oraz rodzajów analiz (interfejs), a także dostęp bezpośredni do pozostałych aplikacji pakietu.
- ▶ **symulator spice** – aplikacja wykorzystująca język (standard) spice do przeprowadzenia odpowiednich obliczeń (symulacji) oraz generująca dane wyjściowe (w formie tekstowej).
- ▶ **edytor wykresów** – (tzw. postprocesor graficzny), aplikacja umożliwiająca graficzne przetworzenie i prezentację danych wyjściowych (wyników symulacji).
- ▶ **edytor tekstowy** – aplikacja sprzężona bezpośrednio z pakietem, dająca możliwość „ręcznego” sterowania symulacją, umożliwiającą podgląd wyników symulacji w trybie tekstowym oraz podgląd błędów generowanych przez symulator.

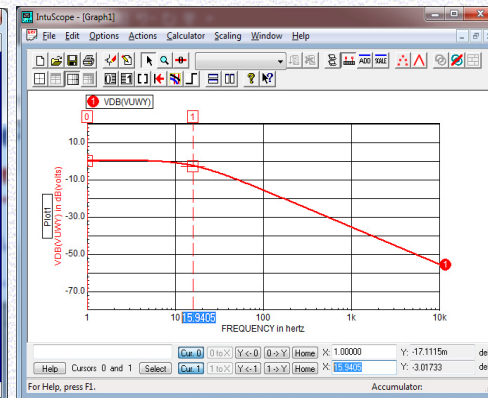
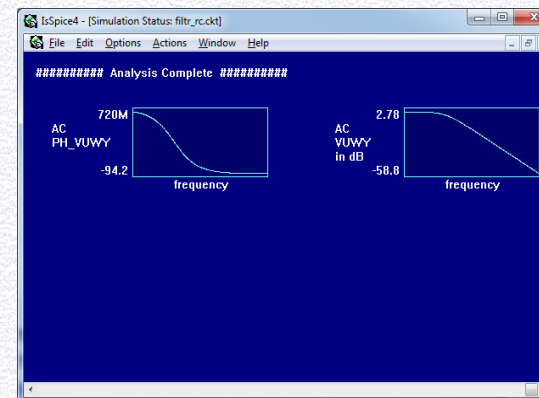
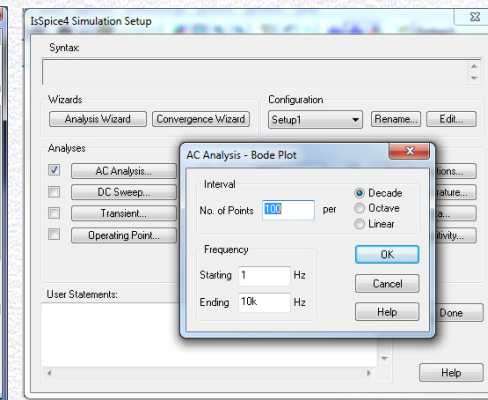
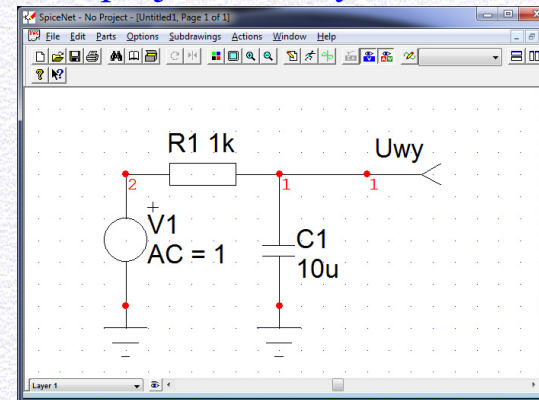
Symulacji i Projektowania Układów (SiPU)

Wprowadzenie do symulacji układów elektronicznych

Etapy tworzenia projektu w języku Spice.

Jakie są etapy (czynności) podczas symulacji Spice - od projektu do wyników.

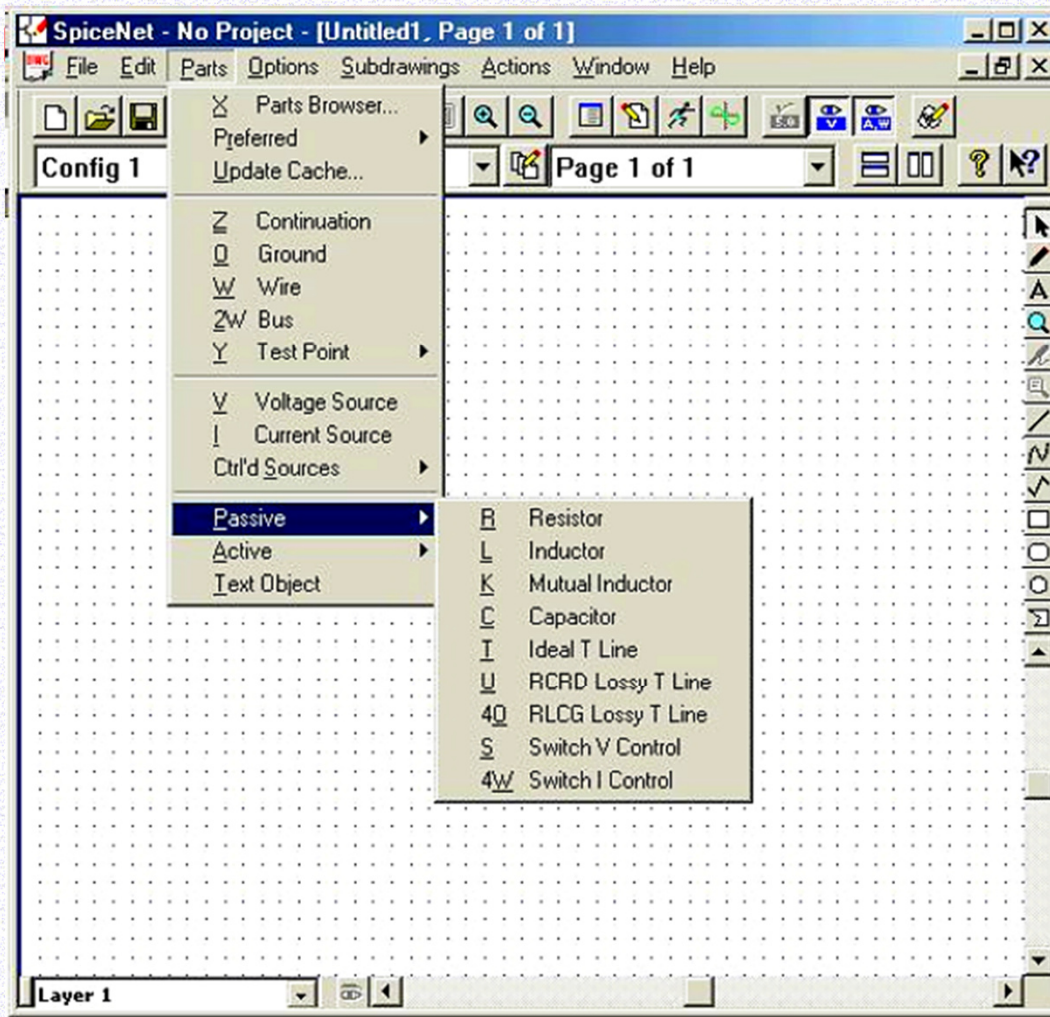
1. Przygotowanie programu (uruchomienie edytora schematów) do stworzenia nowego projektu.
2. Wprowadzenie elementów układu – stworzenie netlisty (utworzenie schematu lub wczytanie wcześniej utworzonego już), odpowiednie ich połączenie oraz zadeklarowanie ich wartości i nazw (zgodnie z zachowaniem zasad nazewnictwa elementów i topologii układowej).
3. Deklaracja źródeł wymuszeń (pod kontem przeprowadzanych analiz) oraz ewentualnie umieszczenie na schemacie punktów pomiarowych.
4. Deklaracja rodzajów analiz i ich parametrów.
5. Przeprowadzenie symulacji w oparciu o plik netlisty.
6. Przedstawienie wyników za pomocą edytora tekstowego lub edytora wykresów.

Symulacji i Projektowania Układów (SiPU)

Wprowadzenie do symulacji układów elektronicznych

- B* – behawioralne źródło napięcia,
- C* – kondensator,
- D* – dioda,
- E* – źródło napięcia sterowane napięciem,
- F* – źródło prądu sterowane prądem,
- G* – źródło prądu sterowane napięciem,
- H* – źródło napięcia sterowane prądem,
- I* – niezależne źródło prądu,
- J* – tranzystor *JFET* typu *n*,
- K* – indukcyjność wzajemna (sprzężenie),
- L* – indukcyjność,
- M* – tranzystor *MOSFET* typu *n*,
- O* – węzeł odniesienia (masa układu),
- Q* – tranzystor bipolarny typu *n-p-n*,
- 2Q* – tranzystor bipolarny typu *p-n-p*,
- R* – rezystancja,
- S* – przełącznik (switch),
- T* – linia transmisyjna (idealna),
- U* – stratna linia transmisyjna RC,
- W* – przewód, połączenie,
- V* – niezależne źródło napięcia,
- X* – przeglądarka bibliotek,
- Y* – sonda pomiarowa,
- Z* – znaczniki kontynuacji.

Symulacji i Projektowania Układów (SiPU)

Wprowadzenie do symulacji układów elektronicznych

Symulatory układów elektronicznych Spice

- ICAP4/Windows (Intusoft)

- TINA Pro (DesignSoft)

- Micro-Cap (Spectrum Software)

- MicroSim (DesignLab)

- LT-Spice (Linear Technologies)

- pSpice (OrCad obecnie wsparcie TI)

- MultiSim (NI Electronics Workbench Group d. EWB)

- B².Spice A/D (EMAG Technologies Inc.)

- EDWinXP (EDSpice Simulator od Visionics)

- Altium Designer Spice (d. Protel 99SE z modułem Spice)

- TopSpice (Penzar Development),

- Spice Opus (University of Ljubljana)

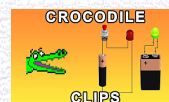
- T-Spice (Tanner EDA),

- HSPICE (Synopsys d. Meta Software)

- Crocodile Clips, Circuit Makera, T-Cad (pl), Simplorer,...

J. Kaźmierczak